

Mihriban İnan Karatepe

YEKREK

Mihriban İnan Karatepe: 1972'de İzmir-Torbalı'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini 1990'da Samsun'da, yüksek öğrenimini 1996'da yine Samsun'da Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türk Dili ve Edeb. Eğitimi Bölümü'nde tamamladı. Çeşitli eğitim kurumlarında öğretmenlik yaptı. Hâlen *edebistan.com*'un editörlüğünü yürütüyor. 1992'den bu yana öykü yazıyor. Öyküleri *Yedi İklim*, *Dergâh*, *Hece*, *Heceöykü*, *Kafdağı*, *İtibar* ve *Yumuşak G* dergilerinde yayımlandı. Kitapları: *Kadife Durağı* (öykü, 1. Baskı, *Yediiklim Yayınları*, 2001; İkinci Baskı, *Hece Yayınları*, 2013), *Hacıyatmaz* (öykü, *Hece Yayınları*, 2008), *Aramızda* (öykü, *Hece Yayınları*, 2012). *Hacıyatmaz*, Türkiye Yazarlar Birliği'nce yılın öykü kitabı seçildi. Evli ve üç çocuk annesi.

YEKREK

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 325
İnceleme

Birinci Basım: Eylül 2014
© Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset
Tel: (0.312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9954-43-3

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1-2 Kızılay/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz /	9
‘Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu’ Öyküsünde İronik Anlatım Tutumuna Dair /	11
‘İrmaktan Öteye’ Geçebilmek /	19
‘Gülşefdeli Yemeni’ler İçinde Durmak /	25
‘Ayışığında Vavin Odası’nda Saat Kaçı Gösteriyor /	31
‘Ödül Töreni’ ya da Ramazan Dikmen İronisi /	37
‘Sular Tutuřtuğunda’ /	43
‘Savrulan’ Hayatlar İçinde ‘Amcamın Evi’ /	61
Sırtımda ‘Deli Gömleđi’ /	67
‘Süvarisiz Siyah Bir At’ /	75
‘Keyfekader Kahvesi’ /	81
‘Düşeş’le Aklımıza Düşenler /	89
‘Bir Akřam Alacası’nda Gezinti /	93
‘Bin Hüseyin’ ya da ‘Anda Neler Oldu Neler’ /	101
‘Şemsiye Tamircisi’ Kaldı mı /	109
‘Küfe’ye Dair /	117
Ayna Ayna Söyle Bana /	123

*Oğullarım; Hakyar ve Haksay'a
fonda onların sesiyle...*

ÖNSÖZ

Yekten söyleyeyim; iş bu kitabımın ismini Kadıköy-Kartal metro hattında seyir halinde iken buldum.

Arkadaşlarla laflamış, edebiyatın iyileştirici gücüne yeniden inanmış handiyse şarj olmuş eve dönüyordum. Bugüne kadar yazdığım öykü incelemesine dair yazılarımı bir başlık halinde toplayacağımdan söz etmiştim. Henüz bir adı yoktu kitabımın...

Tek tek öyküler üzerinde durmayı alışkanlık haline getirmiştim uzun süredir. Kafamda konuştuklarımız dönüp duruyordu. Tek tek demişken aklıma birden 'yekrek' geldi.

TDK Sözlüğü'nde Yekrek; '*çok iyi, çok temiz*' anlamına geliyor. Yunus Emre; "*Yüz Kâbe'den yeğrekdir bir gönül ziya-reti*" diyerek '*daha iyi, üstün*' anlamında kullanıyor yekrek'i... Bir yazarın tek bir öyküsü ya da kitabı üzerinde durmak da bana yeğ geldi.

Bir öykücü olarak, öyküler üzerine yazdığımda bindiğim dalı kesecek gibi mi oluyorum? Umarım öyledir. Hani o 'mağara' metaforuyla bahsedilen gençleri hatırlayınız; '*iman etmişler sonra Allah hidayetlerini arttırmış sonra kalpleriyle irtibatlandırılmış sonra kalkmışlar ve hemen söylemişler*'di... İman bilgiyle, bilgi cesaretle, cesaret ayağa kalkış ve söylemekle olur. Biz de kendi çapımızda bir şeyler söyledik.

Edebiyat okuru ve öykü yazarı olarak ‘algıda seçicilik’ olarak adlandırılabilir kişisel deneyimlerimin, okuduğunu anlatmadan duramama halini doğurduğunu söylemeliyim.

Tür olarak öyküyü öncelediğimi, iki roman ve iki şiir okumasıyla kitabı sonlandırdığımı göreceksiniz. Tabii her çalışmada ‘filmin sonunu’ da söylemiş oluyoruz, okumamış olanlara yazık oluyor.

Her yazar kendi bilinçaltında yuvalanan kelimelerin, okurun kelimeleriyle bir gün bir yerde buluşacağına inanır. İnanmasa yazamaz. Yekrek’te yer alan bütün yazılar da bu inançla yazıldı.

Birbirine ulanan bilinçlerin, buluşmakla kalmayıp ‘ortak iyi’ yi ortaya çıkarmalarını da dilerim. İyi okumalar...

Mihriban İnan KARATEPE

15 Ağustos 2014/ İstanbul

“ŞİŞHANE’YE YAĞMUR YAĞIYORDU” ÖYKÜSÜNDE İRÖNİK ANLATIM TUTUMUNA DAİR

Türkçe sözlükte; “*alay, şaka, alaylı üslup*” olarak verilen ironi sözcüğü, Fransızca’dan dilimize geçmiş ‘*ince alay*’ olarak da çevrilebilecek bir isimdir. İroni, anlatı biliminde yazarın kurmaca dünyaya karşı tutumunda; bu dünyayı oluşturan kişi ve kişileri, içinde buldukları zaman ve mekânda bir vaka-ya dayansın ya da dayanmasın sunuşunda abartma, olanı olmamış, olmamış olmuştur gibi göstererek olayların ve fikirlerin karşıtlığından yararlanma, dili alışılmamış düzlemde kullanma ve mizaha yaslanma şeklinde tanımlanır.

Haldun Taner’in söz konusu öyküsü, gerek anlatım tutumu ve tekniğı, gerekse konusu itibarıyla tipik bir ironik öyküdür. Bir çöpçü beygirinin öyküsü olan *Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu*’da, öykünün başat kişisi olan atın, görev esnasında yapmış olduğu bir kaza ve bu kazanın sonuçları, öykünün iç içe örgülü yapısını meydana getirmektedir.

Olay, öykünün adından da anlaşılacağı üzere Şişhane’de, yağmurlu bir günde geçer. Her zamanki gibi çöp arabasını çekmekte olan çöpçü beygiri, o esnada sırtında büyük bir ayna taşıyan bir hamalla karşılaşır ve aynada kendi aksini gördüğünde ürküp kişneyerek gerisin geri gitmeye başlar. Korkunç kaza tam bu sırada

olur. Olayı basit bir kaza, anlatıyı düz ve sıradan olmaktan kurtaran anlatıcının aktarımında kullandığı dil ve tekniktir.

Haldun Taner, bütün öykülerinde sanki yazı dilini kullanmıyor da karşısına bir dinleyici topluluğu almış onlara meddah misali hikâyeler anlatıyor gibidir. Zaman zaman anlatıyı kesip okura hitap edişinde, kendi öyküsünün eleştirisini kendi içinde yapmasında, yazıp yazıp değiştirmesinde hep bu konuşurcasına yazma eğiliminin yansımaları görülür. Söz konusu öykü, yazarın asıl öyküye geçmeden önce bir nevi hazırlık ve okuru aydınlatma kabilinden açıklamalarıyla başlar. Öykü kişisi olan çöpçü beygirinin kaza yapmasına neden olan, aksini bir boy aynasında görmüş olmasıdır. Atların görme biçimi ve bu bağlamda yapılan bir deneyden söz edilerek konuya girilir.

“Bir Amerikalı fotoğrafçı, makinesinin objektifini çıkarıp yerine bir at gözü takmak suretiyle, çeşitli resimler çekmiş. Bu resimlerden anlıyoruz ki, eşya ve insanlar, at retinasına, gerçekte olduklarından yarım misli daha iri aksediyorlarmış.”

Böyle bir başlangıç, anlatıcının öyküden bağımsız anlatımı, öznel yorumu ve rahatlığı açısından romantik ironinin bir habercisi sayılmalıdır. Daha işin başında tıpkı üst kurmaca anlatılarda olduğu gibi yazar, öyküyü akışına bırakmayacağını söyler gibidir. Kendisi atların her şeyi iki misli daha iri göreceği fikrine pek katılmamaktadır. Ve öyküsünü biraz da bu ihtimalin üstüne bina eder.

“Fotoğrafçının denemeyi nasıl bir at gözü ile yaptığını bilmiyoruz. Ama bana öyle gelir ki, Alman’ın hipotezi olsa olsa sütçü, sucu, çöpçü beygiri gibi proleter atlar için geçerli olsa gerektir. Ağa Han’ın o, Lord sülaleleri gibi şecereleri tutulan, has ahırlarda bin bir itina ile yetiştirilen aristokrat atları, imkân var mı insanları olduğundan büyük görsünler.”

(...)

“Her neyse, hikâyemizin kahramanı olan at, alelade bir çöpçü beygiri olduğundan, her şeyi yarım misli daha iri gören cinstendi.”

Anlatıcının, anlattığı metne biraz uzaktan bakması sanki aktaran bir başkası imiş gibi eleştiri getirmesi ya da tez-antitez kabilinden fikirlerin karşıtlığından yararlanarak görüş beyan etmesi, öyküyü yeniden ve yeniden kurgulaması *Şişhane’ye Yağmur Yağlıyordu*’da sık sık karşımıza çıkan bir özellik. Bunun Haldun Taner’in öykücülüğüne damgasını vuran bir teknik olduğunu söylemekte de yarar var.

Öykümüzün kahramanı olan at ki adı Kalender’dir, aynada aksini görünce kişner. Kalender’in kişnemesine anlatıcı-yazarın iki yorumu vardır:

“Ve KİŞNEDİ.

Burada akla iki ihtimal gelebilir.” der ve birinci ihtimale göre, Kalender’in daha önceki varsayımdan yola çıkarak, her şeyi iki misli daha büyük gördüğünü, kendini de büyük görmüş ve ürkmüş olabileceği fikrini geliştirir. *“At olalım, insan olalım, ihtiyarlığı kolay kolay üstümüze konduramayız.’ Ben hep oyum’ dersin.”* diye açıklama yapmayı da ihmal etmez. Sonra kendi fikrini de sorgulayarak, İstanbul’ da yaşayan bir atın mutlaka kendini bir yerlerde görmüş ve görüntüsüne alışmış olabileceğini düşünür. Ama yine de ayna *“...insanı nadan nadan, olduğu gibi gösterir.”*

İkinci ihtimal ise, Kalender’in aynadaki aksini tanımayıp, onu üstüne yürüyen bir başka çöpçü beygiri sanmasıdır. Ve her şeyi iki misli daha büyük gördüğünden doğal olarak ürkmüştür ve korunma içgüdüsüyle gerisin geri gitmiştir.

İhtimaller karşı tezleriyle birlikte sıralanmıştır. Fakat anlatıcı-yazarımız buraya kadar yaptığı işi hafife alarak ve bunun bir giriş olduğunu ima ederek, bundan sonrasının önemine temas eder.

“Mamañih ister birinci ister ikinci ihtimal varit olsun, bunun o kadar önemi yoktur. Hatta yukarda uzun uzadıya sözünü ettiğimiz optik bozukluğun da önemi yoktur. Asıl önemli olan bundan sonrası.”

Bir İstanbul öykücüsü olan Haldun Taner, o dönem İstanbul insanını, işi, cinsiyeti ve milleti ayrı insan portreleri üzerinden detaylı bir biçimde anlatmıştır. Kalender’in kazasını merkeze alarak hayatın bazen ne denli küçük sebeplerle akışını değiştirdiğini ortaya koymaya çalışmış; kiminin mahvına neden olan etkenlerin aynı zaman ve mekânı paylaşan başkalarının hiç önem arz etmeyebileceği ya da sadece bir ibret vesilesi olabileceği fikrini somutlaştırmıştır.

Bu insan manzaraları içinde ilk sırayı, ticaretle uğraşan ve o gün acilen işine yetişmesi gereken ve bu yüzden şoförünü aramaya bile lüzum görmeden direksiyona geçen Artin Margusyan alır. A. Margusyan tramvaya arkadan çarpmıştır, henüz ehliyeti yoktur ve olay anında zihni yetişmeye çalıştığı kahve fiyatlarıyla ilgili eksiltmeyle meşguldür. Olay anı, yaşayanlarca şöyle aktarılır:

“Vatman; ok gibi yola fırladı hayvan, diyordu. Hemen el frenine asılıp kazayı önledim. Arkadan geleni ben nerden göreyim. Bre Allah’ın öküzü, ne girersin arabanın dibine.”

“Yolcular da aynı fikirde idiler. Çöpçü beygiri, deli gibi rayın üzerine fırlamıştı. (...)Toslayan arkadaki otomobilin şoförü idi. Usta şoför olsa zaten, tramvayın o kadar burnuna sokulmaz, sokulsa bile tramvay fren yapınca bunu sezer, gelip öküz gibi bindirmezdi.”

H. Taner, bütün öykülerinde kişilerini kendi düşünüş, yaşayış biçimleri doğrultusunda konuşturmayı seçmiştir. Bu toplumsal gerçekçiliğin dile yansımaları olarak kabul edilmelidir. A. Margusyan’ın zihninden geçenlerin aktarımında olduğu gibi.

Peki ama pourcentage üzerinden bu işte sen içerdesin oğlum...İlk priks üzerinden ne komisyon alacağdık? Trois fois

quatre, douze milles eder, sept fois douze, huit cent quarente.(...)_Artin Margusyan heyecanlı olduğu zamanlar Türkçe, Ermenice, Fransızca olarak üç lisan üzerinden düşünürdü.”

Konuşma aktarımının dışında, anlatıcıya ait bölümlerde de yazar yabancı kelime kullanmaktan çekinmemiştir. Osmanlıca kelimeler ve söyleyişler yazarın vazgeçemediklerinden biridir adeta. *“Mamañih ister birinci ister ikinci ihtimal varit olsun...”* örneğinde olduğu gibi.

Kaza muhitinde bulunmakla birlikte kazayla hiç ilgilenmeyen iki kişi daha vardır. Bunlar, o sırada yeniden karşılaşmış iki eski arkadaşdır. Üniversite yıllarında birbirlerini sevmiş ancak yüce idealleri adına aşktan söz açmayı abes sayarak hayatlarını birleştirememiş bir kız ve bir erkek. Erkeğin ağzından bu durum şöyle aktarılır.

“Serde toyluk vardı a canım. Sahi ne hışırdım o zaman... İlk gençlik, sersemlik, budalalık çağı. Herkesten başka olmak, kendimize bir şahsiyet yaratmak için sağcı, solcu, ırkçı, turancı, anarşist, idealist geçindiğimiz günler. İçimizin yağı eridiği halde yanımızdaki kıızı umursamadığımızı göstermek için kör olası bir gururla kendimizi cendereye soktuğumuz çağlar.”

Birbirlerine karşı hâlâ boş değillerdir. Daha çok kızın çabalarıyla hatıralar canlanır ve birlikte sinemaya gitmeye karar verirler. Ancak kızın evi arayıp geç geleceğini haber vermesi gerekmektedir. Ve telefon etmek için *‘telefon çanı asılı bir dükkân’*a girerler.

Bütün bunlar olduğu sırada, kaza anında bayılan A.Margusyan polislerce ayıltılmış, aylır ayılmaz da yetişmesi gereken eksiltmeye hiç olmazsa telefonla katılmak için polisler yalvar yakar olmuştur. Ast-üst ilişkisini, üniformaların bağlayıcılığını çok güzel eleştiren anlatımıyla yazar, Margusyan’ı tutuklayan polislerin çelişkilerini şöyle aktarır.

“Polis bir düşündü. Kendine kalsa belki razı olacaktı. Fakat komiserle öbür polis, biraz ileride, ciddi ifade alıyorlardı.